

Tiltak	Innhold	Ansvarlig og lovverk
IP og koordinator	Retten til individuell plan er for personer som har langvarig behov for koordinerte tjenester. Det vil mennesker med FASD ha, de fleste hele oppveksten og mange hele livet. IP er et plandokument som skal bidra til et helhetlig samarbeid rundt mennesker som har behov for flere tjenester. De tjenester som er relevante å ha inn i IP-arbeidet skal da danne en ansvarsgruppe/samarbeidsgruppe, og det skal oppnevnes en koordinator for gruppen. Det er koordinator som bli den som er ansvarlig for planprosessen, organisering og oppfølging av IPén.	Kommunen Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester <i>Retten til individuell plan (IP) fremkommer i § 2-5</i> <i>Under arbeid/endring</i> <i>Se Prop 100 L</i>
Ledsagerbevis	Ledsagerbevis vil gi mulighet til en del tilrettelegging både i form av rabatter og spesifikke tilbud på den enkelte aktiviteten man skal benytte seg av som man trenger ledsager med på, som feks: armbånd, klistermerke eller lignende som symboliserer at man har å ta hensyn til. Eksempel; - Fornøyelsesparker for køordninger - Spesifikke sitteplasser ved arrangementer	Kommunen <i>Hver kommune er ansvarlig for innvilgelse og ordningen rundt ledsagerbevis. Det er ikke en lovpålagt ordning.</i> <i>Enkelte kommuner har aldersgrense. Vi anbefaler å søke likevel med begrunnelse i deltagelse, inkludering, energiøkonomisering og usynlige funksjonshemninger.</i> <i>Forsøk å få frem hva som skiller personens muligheter for deltagelse fra jevnaldrende. (Feks. De fleste 2åringer syns det er vanskelig å stå i kø, men blir de sliten resten av turen i fornøyelsesparken? Tar det bort</i>

		kapasitet til å kunne delta på flere aktiviteter? Klarer andre på samme alder å stå i liknende kø? Fører det til overstimuli og evnt utagering? Er barnet sensorisk overfølsom for lyd? Berøring? Har barnet samme vansken som 5åring? 10 åring, som voksen?)
Støttekontakt/ tilrettelagt fritid	Bidrag til mulighet for å delta i organiserte aktiviteter og en meningsfylt fritid ut fra personens ønsker og behov.	Kommunen Helse og omsorgstjenesteloven <u>§3-1og § 3-2 nr 6 bokstav b.</u> Alle kommuner har en plikt til å ha en støttekontaktordning. En av formålene og intensjon (§1-1) i loven er å "sikre at den enkelte får mulighet til å leve og bo selvstendig og til å ha en aktiv og meningsfylt tilværelse i fellesskap med andre".
BPA	BPA er et likestillingsverktøy som skal gi mennesker med andre behov enn de fleste andre til å delta i livets hendelser måtte det være selvstendighet, aktivitet, gjøremål mm. Støttekontakt, avlastning, skole og fritid kan også organiseres som BPA. Mange kommuner har avtaler med private firmaer. Da vil kommunen innvilge timer, firmaet være arbeidsgiver og personen selv eller pårørende være arbeidsleder.	Kommunen Omsorgstjenesteloven Personer under 67 år med langvarig og stort behov for personlig assistanse etter <u>helse og omsorgstjenesteloven § 3-2 første ledd nr. 6 bokstav b</u> har rett til å få slike tjenester organisert som brukerstyrt personlig assistanse. Retten omfatter avlastningstiltak etter <u>helse- og omsorgstjenesteloven § 3-6 første ledd nr. 2</u> for personer med foreldreansvar for hjemmeboende barn under 18 år med nedsatt funksjonsevne.

<i>Tilrettelegging i barnehagen</i>	Kommunen skal sikre at barn med nedsatt funksjonsevne får et egnet individuelt tilrettelagt barnehagetilbud. Det er ofte fokus på tiltak som gagnar hele gruppen, som feks ekstra voksenressurs på hele gruppen. Aktuelle tilrettelegginger som barn med medfødte russskader kan være en spesifikk voksen til seg for skjerming, endring av det fysiske miljøet, små grupper mm.	Kommunen <i>Barnehageloven – bhl</i> <i>§ 37.Barn med nedsatt funksjonsevne</i>
<i>Spesial-pedagogisk hjelp</i>	Barn under opplæringspliktig alder har rett til spesialpedagogisk hjelp dersom de har særlige behov for det.	Kommunen <i>Barnehageloven – bhl</i> <i>§ 31.Rett til spesialpedagogisk hjelp</i>
	Elever i grunnskole som ikke har eller ikke kan få tilfredsstillende utbytte av det ordinære opplæringstilbudet har rett til spesialundervisning	Kommunen <i>Opplæringsloven</i> <i>Kapittel 5 om spesialundervisning</i> <i>§ 5-1.Rett til spesialundervisning</i>
<i>Hjelpemidler</i>	Tilrettelegging skal bidra til å minske gapet mellom menneskets forutsetninger og miljøets krav. Individuelle tilrettelegginger kan være i form av hjelpemidler.	NAV <i>Folketrygdeloven. Kap.10</i> <i>Personer som har fått sin funksjonsevne vesentlig og varig nedsatt på grunn av sykdom, skade eller lyte, har rett til hjelpemidler. Det</i>

	Eksempler som kan være aktuelle kan være elektroniske dagstavler, apper for sosiale historier og organisering, posisjoneringsstoler, arbeidsbord, eller liknende.	gis støtte til tiltak som er nødvendig og hensiktsmessig for å skaffe eller beholde arbeid (§ 10-5) eller for å bedre funksjonsevnen i dagliglivet eller bli pleiet i hjemmet (§ 10-6).
	Spesifikt for omsorgspersoner	
Pleiepenger	Pleiepenger for sykt barn er for deg som må være borte fra jobb for å ta vare på et barn som på grunn av sykdom trenger pleie og omsorg hele tiden.	NAV Folketrygdeloven § 9-10. Pleiepenger til medlem med omsorg for syke barn
Hjelpestønad	Hjelpestønad skal være en økonomisk ytelse til mennesker som har behov for tjenester utenom de kommunale tiltakene. Altså «innleid» hjelp. Dette kan være «innleid» i form av pleie og tilsyn fra foreldre som er utover vanlig omsorgsarbeid for barn på samme alder. Det kan være i form av tilsyn, opplæring, pleie, stell, trening, mm. Summen er på nåværende tidspunkt på 1229,- måneden. Ved større behov vil det være mulig å søke forhøyet hjelpestønad.	NAV Lov om folketrygd § 6-4. Hjelpestønad § 6-5. Forhøyet hjelpestønad til barn og unge «For å ha rett til hjelpestønad, må utgiftene til pleie og tilsyn minst tilsvare sats 1, som er 1 229 kroner per måned. Beløpet er ment å dekke 2–2,5 timer privat hjelp per uke.» https://www.nav.no/hjelpestonad#hvor-mye

Grunnstønad	Grunnstønad er for mennesker som har ekstra utgifter grunnet medisinske behov, skade eller nedsatt funksjonsevne. Utgiftene som kan dekkes er ekstra utgifter til klær, sengetøy og sko, drift av tekniske hjelpemidler, utgifter til førerhund, transport mm. Hyperkinetisk atferdsforstyrrelse (forstyrrelse av aktivitet og oppmerksomhet) utløser sats 1 uten dokumentering av utgifter. I andre tilfeller må det vises til 3 måneders forbruk gjennom kvitteringer. Grunnstønad har 6 satser. Sats 1 starter på 686,- i måneden.	NAV <i>Lov om folketrygd</i> <i>§ 6-3. Grunnstønad</i>
Avlastning	Til personer med særlig tyngende omsorgsarbeid skal kommunen tilby nødvendig pårørendestøtte blant annet i form av: 1. Opplæring og veiledning 2. Avlastning 3. Omsorgsstønad Det finnes flere typer avlastning og måter å organisere dette på, alt fra BPA til bolig, nattevakt, besøkshjem, fritidsaktiviteter mm.	Kommunen <i>Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester</i> <i>§ 3-6. Kommunens ansvar overfor pårørende</i>
Omsorgslønn	Omsorgslønn er en økonomisk ytelse som kan gis til person som har et særlig tyngende omsorgsarbeid. Det ytes vanligvis i forbindelse med	Kommunen <i>helse- og omsorgstjenesteloven</i> <i>§ 3-6 Kommunens ansvar overfor pårørende</i>

	pleie og omsorg av gamle, syke pasienter, alvorlig funksjonshemmede voksne og multifunksjonshemmede barn.	
<i>Omsorgsdager</i>	Du har rett på ekstra omsorgsdager om du er foresatt for barn med sykdom eller funksjonsnedsettelse.	NAV Folketrygdloven <i>§ 9-5. Stønadssituasjonen for omsorgspenger</i>